

dr hab. Krzysztof Małachowski, prof. PBS
Wydział Zarządzania
Politechnika Bydgoska
im. Jana i Jędrzeja Śniadeckich
85-796 Bydgoszcz
Aleje Prof. Sylwestra Kaliskiego 7

UNIwersytet Szczeciński

RPW/6638/2024 P
Data: 2024-04-08UNIwersytet Szczeciński
Instytut Gospodarki Przestrzennej
i Geografii Społeczno-Ekonomicznej

08. 04. 2024

WPŁYNEŁO

RECENZJA

pracy doktorskiej mgr. Karoliny Palimąki pt. „Zrównowazona konkurencyjność regionów w Polsce”, której promotorem jest dr hab. Maciej Czaplewski, prof. US a promotorem pomocniczym – dr inż. Elżbieta Ociepa-Kicińska. Rozprawa została napisana w Instytucie Gospodarki Przestrzennej i Geografii Społeczno-Ekonomicznej Uniwersytetu Szczecińskiego.

Według obowiązujących przepisów ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 2023 r. poz. 742 ze zm.), celem recenzji jest ocena, czy dysertacja spełnia wymogi, które są niezbędne do nadania stopnia doktora w dyscyplinie geografia społeczno-ekonomiczna i gospodarka przestrzenna, tj. czy praca jest oryginalnym ujęciem problemu badawczego, potwierdza ogólną, teoretyczną wiedzę Autorki w powyższej dyscyplinie oraz jej umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

Rozprawa liczy ogółem 197 stron. Składa się z następujących części: „Wstęp” (s. 4-11), „Rozdział I” (s. 12-43), „Rozdział II” (s. 44-75), „Rozdział III” (s. 76-111), „Rozdział IV” (s. 112-143), „Rozdział V” (s. 144-163). Oprócz tego w skład pracy wchodzi: „Zakończenie” (s. 164-171), „Streszczenie” (s. 172-175), „Streszczenie w języku angielskim” (s. 176-179), „Literatura” (s. 180-195), „Spis rysunków” (s. 195-196) i „Spis tabel” (s. 196-197).

Bibliografia dysertacji doktorskiej obejmuje łącznie 222 pozycje, w tym 215 zebrane w zbiorze „Literatura” a pozostałe 7 ujęte jako „Pozostałe źródła”. W zestawieniu bibliograficznym znalazło się 76 pozycji w języku angielskim, łącznie ze stronami anglojęzycznymi. Praca zawiera 26 rysunków i 20 tabel.

Podjęty przez Doktorantkę temat dotyczy zagadnienia zrównoważonej konkurencyjności regionów w Polsce. Jest on ważny i aktualny. Idea zrównoważonego rozwoju upatruje rozwiązywania międzynarodowych problemów, z którymi mierzy się współczesny świat nie tylko w podejmowaniu działań globalnych, ale również regionalnych i lokalnych. Rosnące zainteresowanie regionami jako miejscami tworzenia i zarządzania wzrostem gospodarczym oraz dobrobytem doprowadziło do zwiększenia zainteresowania zagadnieniem konkurencyjności na poziomie regionalnym. Rozwój gospodarek poszczególnych krajów na świecie naturalnie zmusza do poświęcenia większej uwagi tematyce rozwoju regionów i ich konkurencyjności. Obecnie rośnie znaczenie właśnie szczebla regionalnego w działalności gospodarczej i rozwoju (zrównoważony rozwój regionów). Autorka koncentruje swoje rozważania na problematyce zrównoważonego rozwoju regionów w Polsce, biorąc za podstawę analiz województwa. Sformułowany temat jest więc uzasadniony i właściwy.

We „Wstępie” Doktorantka przedstawia problem badawczy. Rozważania rozpoczyna od zagadnienia dysproporcji pomiędzy regionami w Polsce, które, jak słusznie zauważa utrzymują się, czy niekiedy nawet pogłębiają, pomimo aktywnego wdrażania unijnej polityki spójności. Dysproporcje te sprawiają, że realizacja założeń zrównoważonego rozwoju regionów jest wciąż bardzo dużym wyzwaniem. Na tym tle wprowadza do analiz pojęcie konkurencyjności regionów. Słusznie upatruje w konkurencyjności główny czynnik warunkujący rozwój regionów. Łączy konkurencyjność regionów z zagadnieniem zrównoważonego rozwoju, których cele są ze sobą powiązane. Podkreśla, że stabilny i zrównoważony rozwój regionalny, który wykorzystuje optymalnie potencjał danego regionu ma niewątpliwy wpływ na gospodarkę narodową. Podobnie konkurencyjność na poziomie regionów przekłada się w ogólnym ujęciu na konkurencyjność gospodarki narodowej. Autorka w sposób merytorycznie poprawny przedstawia zasadniczą problematykę rozprawy, właściwie uzasadniając wybór tematu dysertacji. Wskazuje cel badawczy, jakim jest ocena poziomu konkurencyjności regionów w Polsce, w tym określenie województw wiodących w tym zakresie. W tym celu Doktorantka deklaruje wykorzystanie narzędzi wielowymiarowej analizy porównawczej, jakim jest zintegrowany wskaźnik zrównoważonej konkurencyjności powstały na bazie 20 wybranych zmiennych charakteryzujących zrównoważoną konkurencyjność w regionie. Ponadto Autorka właściwie wyznacza cele pomocnicze stanowiące kolejne etapy przeprowadzonych badań, czyli zdefiniowanie zjawiska zrównoważonego rozwoju i konkurencyjności regionów oraz określenie ich cech wspólnych, dobór i wybór zmiennych charakteryzujących zrównoważoną konkurencyjność regionów,

przeгляд dotychczasowych badań w tej tematyce oraz opracowanie syntetycznego wskaźnika rozwoju regionu w kontekście zrównoważonej konkurencyjności. Co warto podkreślić Doktorantka zaprezentowała przejrzystą tabelę, która przypisuje cele rozprawy doktorskiej do poszczególnych rozdziałów pracy.

W dalszej kolejności Autorka prawidłowo sformułowała hipotezę główną pracy: czynniki społeczne i środowiskowe obok ekonomicznych kształtują konkurencyjną pozycję regionu, prowadząc do równoważenia jego rozwoju. Wskazała również hipotezy pomocnicze. Pierwsza z nich mówi, że w długoterminowej perspektywie zrównoważony rozwój i konkurencyjność na poziomie regionów to dwa uzupełniające się czynniki w procesie realizacji pożądanego rozwoju regionalnego, a ich spójność określa koncepcja zrównoważonej konkurencyjności. Druga hipoteza badawcza została ujęta następująco: ocena pozycji konkurencyjnej regionów z uwzględnieniem czynników prospołecznych i prośrodowiskowych wymaga zbudowania zintegrowanego wskaźnika zrównoważonej konkurencyjności regionu. Bardzo pomocną formą rozprawy jest zaprezentowany schemat badawczy, który porządkuje te informacje, wskazując na kolejne etapy koncepcyjne całej dysertacji. Takie rozwiązanie wpływa na przejrzystość pracy. Na końcu „Wstępu” Doktorantka podaje metody, techniki oraz narzędzia badawcze wykorzystane do realizacji zasadniczego celu pracy i potwierdzenia przedstawionych hipotez: metodę analizy i krytyki piśmiennictwa, analizę *desk research*, operacjonalizację koncepcji teoretycznych. Do opracowania syntetycznego wskaźnika zrównoważonej konkurencyjności na poziomie regionów i porządkowania liniowego ze względu na poziom badanego zjawiska Autorka zastosowała z kolei wielowymiarową analizę porównawczą. Wybór metod jest jak najbardziej trafny. Doktorantka wstępnie zarysowuje zawartość kolejnych rozdziałów dysertacji.

W rozdziale pierwszym „Uwarunkowania zrównoważonego rozwoju regionów” przygotowanym z wykorzystaniem metody opisowej tj. przeglądu literatury krajowej oraz zagranicznej, Autorka przedstawia zagadnienia dotyczące genezy koncepcji zrównoważonego rozwoju oraz opisuje znaczenie tej koncepcji w kontekście regionów. Doktorantka przedstawia rozumienie pojęcia w wybranych koncepcjach ekonomicznych. Definiuje zrównoważony rozwój w wymiarze ekonomicznym, ekologicznym i społecznym, charakteryzując dokładniej wszystkie te perspektywy. Określa cele zrównoważonego rozwoju w oparciu o literaturę przedmiotu. Przedstawia specyfikę rozumienia koncepcji i jej wdrażania na gruncie polskim, nie pomijając barier w ich wdrażaniu. Przytacza odpowiednie dokumenty. Doktorantka słusznie zauważa w swoich rozważaniach, że problematyka zrównoważonego rozwoju przez lata była utożsamiana z działaniami na rzecz środowiska, ale

na przestrzeni czasu podejście to ulegało rozszerzeniu na inne dziedziny życia. Najnowsze definicje zrównoważonego rozwoju wskazują bowiem na równorzędne traktowanie sfery gospodarczej, społecznej oraz ekologicznej gospodarki. Podejmowane działania gospodarcze powinny zatem uwzględniać osiągnięcie równowagi pomiędzy założeniami i określonymi celami na wszystkich tych płaszczyznach. Autorka proponuje, aby zrównoważony rozwój interpretować jako „działania podejmowane na każdym poziomie administracyjnym na rzecz realizacji postępu społecznego (poprawa warunków życia i szeroko rozumiane bezpieczeństwo) i gospodarczego (rozwój stymulowany postępowaniem technologicznym i efektywnym wykorzystaniem zasobów) z poszanowaniem środowiska i jego zasobów naturalnych” (s. 43).

W rozdziale tym Autorka analizuje dokładnie samo pojęcie zrównoważonego rozwoju regionów, wychodząc od pojęcia rozwoju regionów i zróżnicowania rozwoju regionów. Przedstawia czynniki decydujące o rozwoju danego regionu i jego pozycji konkurencyjnej względem pozostałych regionów. Podaje perspektywy zrównoważonego ich rozwoju. Wskazuje, na ujęcie zrównoważonego rozwoju w myśl Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 - aktualnie obowiązującego dokumentu strategicznego wyznaczającego kierunki polityki regionalnej. Autorka słusznie upatruje szansę na budowanie pozycji konkurencyjnej gospodarki narodowej w skierowaniu uwagi na działalność regionów i zachodzący na tym poziomie rozwój, z uwzględnieniem działań na rzecz zrównoważonego rozwoju. Polityka rozwoju regionalnego rozumianego jako całokształt skoordynowanych działań podmiotów gospodarki tj. władz publicznych na szczeblu krajowym i regionalnym oraz partnerów społeczno-gospodarczych, staje się według Doktorantki ważnym czynnikiem oddziałującym na zrównoważony rozwój regionów. Autorka analizuje kwestię rozwoju regionów w kontekście jednej z najistotniejszych strategii Unii Europejskiej – polityki spójności. Wywód Doktorantki w tym rozdziale to nie tylko poprawny przegląd piśmiennictwa, ale co najważniejsze dogłębna analiza krytyczna, która świadczy o szerokiej wiedzy i dobrej znajomości literatury przedmiotu, ale również o umiejętności oceny, poprawnym i logicznym wyciągania wniosków. Zaletą tego rozdziału jest dodatkowe zilustrowanie rozważań czytelnymi schematami.

Rozdział drugi „Konkurencyjność i jej znaczenie w gospodarce” rozpoczynają rozważania na temat pojęcia konkurencyjności jako kategorii ekonomicznej. Autorka prawidłowo zauważa, że chociaż konkurencyjność jest kluczowym elementem działań polityki rozwoju regionalnego, to jej definicja nie została do tej pory wystarczająco usystematyzowana w literaturze przedmiotu. Autorka, bazując na literaturze, charakteryzuje

pojęcie konkurencyjności, wymienia czynniki wpływające na konkurencyjność i rozwój społeczno-gospodarczy a wreszcie analizuje konkurencyjność w odniesieniu do regionów, również w ujęciu wybranych teorii ekonomicznych. Konkurencyjność łączy z postępowaniem technologicznym, innowacyjnością, gospodarką opartą na wiedzy, przedsiębiorczością. Analizuje relacje pomiędzy konkurencyjnością regionów a ich rozwojem. Podaje determinanty ponoszenia poziomu konkurencyjności. Słusznie dowodzi, że rozwój regionalny opiera się na systematycznej poprawie konkurencyjności przedsiębiorstw a także na wzroście potencjału gospodarczego regionu. Właściwie definiuje pojęcie konkurencyjności regionów, którego nie można utożsamiać z konkurencyjnością na poziomie państw czy przedsiębiorstw. Pokazuje kluczowe elementy konkurencyjności na poziomie regionów podkreślając, że współcześnie eksponuje się znaczenie wewnętrznych czynników wpływających na rozwój regionów, w odróżnieniu od wcześniejszych modeli uwzględniających politykę interwencjonizmu w przypadku słabo rozwiniętych regionów. W dalszej kolejności wymienia czynniki rozwoju regionów prezentowane w literaturze przedmiotu. Doktorantka wprowadza również termin „konkurowanie”. Analizuje, czym jest konkurencyjny region, podając czynniki przewagi konkurencyjnej regionu. Właściwie konkluduje, że w celu osiągnięcia pożądanej pozycji konkurencyjnej istotna jest też odpowiednio realizowana strategia konkurencyjna, czyli regionalne instrumenty polityki przy uwzględnieniu potencjału danego regionu. Uzasadnia, że konkurencyjność regionu bazuje na działaniach jednostek – przedsiębiorstw oraz mieszkańców. Wymienia czynniki budujące potencjał konkurencyjny regionu a także czynniki warunkujące regionalną konkurencyjność. Podsumowaniem rozdziału jest stwierdzenie, że konkurencyjność regionu jest uzależniona od rozwoju regionalnego a ten z kolei wpływa na konkurencyjność. Autorka z dużą znajomością literatury przytacza stanowiska badaczy na omawiane kwestie, ich rozumienie definicji i pojęć. Rozdział drugi jest kolejnym rozdziałem teoretycznym. Podobnie, jak w poprzednim rozdziale należy Doktorantkę pochwalić za znajomość piśmiennictwa, przytoczenie wielu różnych opinii, znajomość dorobku naukowego w omawianym zakresie. Podobnie, jak wcześniej, dużą zaletą rozdziału są czytelne wykresy wykonane przez Autorkę, które porządkują informacje. Pewną wadą obydwu rozdziałów teoretycznych jest słabsza synteza i krytyka. Doktorantka prawidłowo wylicza kolejne propozycje różnych terminów i definicji obecnych w nauce, przytacza ich bardzo dużo, ale brakuje pełniejszych wniosków, własnych komentarzy i opinii, podsumowania, co dany autor wnosi nowego w swojej definicji. Brakuje pewnego całościowego spojrzenia na badany aspekt zagadnienia.

W rozdziale trzecim „Konkurencyjność i zrównoważony rozwój regionów w świetle badań” Autorka dokonuje przeglądu piśmiennictwa w obszarze konkurencyjności regionów. Ten rozdział jest kolejnym rozdziałem teoretycznym. Doktorantka podkreśla, że ze względu na brak jednej powszechnie obowiązującej definicji zjawiska konkurencyjności, nie ma jednolitego systemu jej pomiaru, wobec czego każdy autor przyjmuje własny zestaw zmiennych charakteryzujących konkurencyjność danego obszaru, z uwzględnieniem czynników, które odpowiadają na przyjęte założenia definicyjne. Autorka opisuje problemy, jakie wiążą się z pomiarem konkurencyjności. Analizuje różne podejścia do oceny zjawiska konkurencyjności, wymieniając najpopularniejsze indeksy konkurencyjności. Wskazuje praktyki dotychczasowych badań konkurencyjności regionów w Polsce i podaje badaczy, którzy zajmowali się dotychczas tą problematyką, prezentując różne podejścia. Przytacza również przykłady z innych państw. Właściwie wskazuje na zalety i wady stosowanych przez autorów metod. Słusznie konkluduje, że bez względu na metodę, największe problemy w ocenie konkurencyjności danej jednostki powoduje brak stałego zbioru czynników wpływających na konkurencyjność. Problemem w badaniach nad konkurencyjnością jest wybór najbardziej odpowiednich zmiennych opisujących to zjawisko. Doktorantka analizuje czynniki świadczące o potencjale konkurencyjności według wybranych wskaźników (Model piramidy konkurencyjności, wskaźnik RCI, wskaźnik GCI). Autorka kontynuuje rozważania w zakresie regionalnego charakteru zrównoważonego rozwoju. Słusznie zwraca uwagę, że brak jednoznacznej definicji i interpretacji regionalnego charakteru zrównoważonego rozwoju skutkuje problemami w przyjęciu jednej powszechnie uznanej metody jego pomiaru i analizy. Wskazuje, że badając poziom zrównoważonego rozwoju zarówno naukowcy i praktycy stosują różne kryteria doboru i podziału wskaźników. Charakteryzuje dotychczasowe praktyki w tym zakresie, analizując próby oceny poziomu zrównoważonego rozwoju w ocenie poziomu zrównoważonego rozwoju polskich województw a następnie prezentuje wyniki badań. Wszystkie te informacje zebrane na podstawie literatury pozwalają zorientować się w dorobku badawczym w obszarze regionalnego wymiaru zrównoważonego rozwoju. Wykonany przez Doktorantkę przegląd badań rzeczywiście bardzo wyraźnie wskazuje na różnorodność podejść do analizy zagadnienia zrównoważonego rozwoju na poziomie regionów. Autorka posługuje się opracowanymi przez siebie tabelami i wykresami, które w sposób zwięzły i logiczny systematyzują podawane informacje. Wyróżnić należy tutaj tabelę, która zbiorczo przedstawia wybrane podejścia do pomiaru zrównoważonego rozwoju przy uwzględnieniu zmiennych statystycznych (s. 103-104). Doktorantka wreszcie poddaje analizie zagadnienia konkurencyjności oraz zrównoważonego rozwoju pod względem

czynników je charakteryzujących w obszarze rozwoju regionalnego i doszukuje się ich wzajemnych powiązań. Według Niej czynnikiem, który determinuje rozwój regionalny oraz definiuje konkurencyjność danego obszaru, (będąc jednocześnie wyznacznikiem realizacji celów zrównoważonego rozwoju), jest poziom życia ludności. Autorka przytaczając stanowiska różnych badaczy, którzy analizowali zjawiska zrównoważonego rozwoju oraz konkurencyjności regionów akcentuje spójność obu tych koncepcji rozwoju społeczno-gospodarczego. W ten sposób dochodzi do koncepcji zrównoważonej konkurencyjności regionu. Poprawnie stwierdza, że region może być konkurencyjny w sensie ekonomicznym i jednocześnie realizować założenia idei zrównoważonego rozwoju, czyli dbać o potrzeby społeczeństwa i środowiska. Koncepcja ta uwzględnia aspekt ekonomiczny, jednak z naciskiem na wymiar środowiskowy i społeczny.

W rozdziale czwartym „Zrównoważona konkurencyjność regionu” Doktorantka skupia się na rozważaniach dotyczących zagadnienia, będącego podstawą Jej pracy, rozpoczynając od przeglądu literatury w zakresie koncepcji zrównoważonej konkurencyjności. Właściwie zauważa, że pojęcie zrównoważonej konkurencyjności jest dość nowe, szczególnie w kontekście regionalnym. Jednocześnie z racji multidyscyplinarności idei zrównoważonego rozwoju i ogólnej interpretacji zjawiska konkurencyjności zdecydowanie częściej badacze zajmują się zrównoważoną konkurencyjnością na poziomie krajów niż regionów. To, że brak obecnie powszechnie wykorzystywanego wskaźnika poziomu zrównoważonej konkurencyjności regionów, Autorka tłumaczy ograniczonym dostępem do danych charakteryzujących środowiskowy i społeczny obszar funkcjonowania regionu. Dokonuje także przeglądu badań w obszarze zrównoważonej konkurencyjności i wskaźników, jakie są brane pod uwagę. Píše o dotychczasowych próbach opracowania wskaźnika zrównoważonej konkurencyjności w wymiarze krajowym i regionalnym, wskazując na stosunkowo niewiele opracowań dotyczących regionalnego aspektu zrównoważonej konkurencyjności. Podaje przykłady takich badań i zmienne uwzględniane w badaniach nad zrównoważoną konkurencyjnością przez ich autorów. Również w tym przypadku dużą zaletą są opracowane przez Doktorantkę tabele ilustrujące i podsumowujące badania różnych naukowców w tym zakresie. Dokonany przegląd badań jest potwierdzeniem, że obecnie brakuje uniwersalnych rozwiązań opisujących zjawisko konkurencyjności jak i zrównoważonego rozwoju, szczególnie na poziomie regionalnym, a badacze korzystają z różnych mierników, co jest przeszkodą w prowadzeniu rzetelnych badań. Autorka podaje zmienne charakteryzujące zrównoważoną konkurencyjność regionu przyjęte przez Nią do badania w rozprawie i uzasadnia ich wybór - chęć najdokładniejszego

odzwierciedlenia zjawiska zrównoważonej konkurencyjności na poziomie regionów. Bardzo pomocne jest przedstawienie zmiennych wraz z przyporządkowaniem ich do poszczególnych obszarów w rozbudowanej tabeli (s. 142-143).

W rozdziale piątym „Zrównoważona konkurencyjność regionów w świetle badań własnych” Autorka prezentuje własne badania w obszarze zrównoważonej konkurencyjności regionów. Przedstawia obraną przez siebie metodykę badań. Stosuje podejście wielowymiarowej analizy porównawczej z wykorzystaniem syntetycznego miernika rozwoju celem porządkowania liniowego badanych jednostek względem poziomu zrównoważonej konkurencyjności. Uzasadnia dokonany przez nią wybór. Precyzuje, że badaniem objęła wszystkie województwa w Polsce (tj. regiony na poziomie NUTS 2) w okresie 2012-2021. Tłumaczy, że dokonany przez nią dobór 20 zmiennych w ramach 3 obszarów (scharakteryzowanych w rozdziale 4.3.) odbywał się głównie na podstawie oceny merytorycznej mierników, ich związku z badanym zagadnieniem, jak również dostępnością danych w analizowanym okresie. Dodaje przy tym, że przy wyborze zmiennych sugerowała się także wynikami przeglądu literatury dotychczasowych badań w obszarze zrównoważonej konkurencyjności regionów. Zastosowanie podejścia syntetycznego miernika rozwoju (SMR) pozwoliło Doktorantce na uszeregowanie analizowanych regionów pod względem jednej zintegrowanej miary charakteryzującej tzw. zrównoważoną konkurencyjność, a w rezultacie na ustalenie rankingu województw. Wyniki badań przedstawiła w zbiorczej tabeli (s. 150) oraz w ujęciu przestrzennym (s. 151). Przedstawiła także wnioski z dokonanych analiz. Przytoczone wartości pierwotne syntetycznego miernika rozwoju pozwoliły Jej uporządkować województwa w Polsce ze względu na zrównoważoną konkurencyjność reprezentowaną przez zestaw przyjętych zmiennych diagnostycznych (w latach 2012 – 2021). Wyniki te ujęła w tabelach rankingowych (s. 153). Podjęła się również dokładniejszej analizy dwóch skrajnych przypadków w zakresie zrównoważonej konkurencyjności regionów - województwa zachodniopomorskiego i dolnośląskiego. Analizuje bardziej szczegółowo niektóre zmienne. Prezentując przy tym wartości wybranych zmiennych dla województw w Polsce w latach 2012 i 2021 w ujęciu przestrzennym oraz zamieszczając opracowane przez siebie schematy. Autorka poprawnie stwierdza, że silny wpływ na wynik końcowy zrównoważonej konkurencyjności mają czynniki związane z napływem i wykorzystaniem środków pieniężnych na działalność innowacyjną i badawczo-rozwojową oraz czynniki związane z wymiarem społecznym. Natomiast różnice w wymiarze środowiskowym nie odgrywają tak dużej roli. Prawidłowo wskazuje kierunki rozwoju i rekomendacje na podstawie przeprowadzonej analizy porównawczej, która stanowi podstawę diagnozy

obecnego stanu gospodarki regionu, jak również relacji między jednostkami włączonymi do badania. W konsekwencji badania takie mogą się przyczynić do prowadzenia właściwej polityki ekonomicznej. Właściwie kieruje swe rekomendacje do podmiotów regionalnych i wszystkich tych podmiotów, które kreują politykę regionalną i kształtują kierunki polityki gospodarczej danego regionu. Przeprowadzone autorskie badania są bardzo pomocne w określeniu czynników, które w istotny sposób wpływają na realizację założeń idei zrównoważonego rozwoju przy równoczesnych aspiracjach do realizacji postępu społecznego, technologicznego i gospodarczego. Doktorantka wskazuje, że samorzady, chcąc wpływać na poziom przedsiębiorczości oraz innowacyjności danego regionu powinny przede wszystkim zadbać o jego konkurencyjną pozycję oraz zrównoważony rozwój. Potwierdzając wnioski płynące z literatury w tym temacie stwierdza, że przeprowadzone przez Nią badania udowadniają istotny wpływ czynników związanych z innowacyjnością regionu na pozycję województw w rankingu zrównoważonej konkurencyjności. Postuluje, aby kłaść jednocześnie nacisk na poszukiwania rozwiązań, które zapewniłyby stabilny wzrost przy uwzględnieniu potrzeb społeczeństwa oraz środowiska. Podkreśla, że w procesie kształtowania zrównoważonej konkurencyjności regionu istotnym jest kierowanie większej uwagi w stronę czynników społecznych i środowiskowych, a nie wyłącznie gospodarczych (ekonomicznych). Niezbędne, Jej zdaniem, wydaje się podjęcie wysiłków w celu poszukiwania nowych źródeł przewagi konkurencyjnej, które umożliwiłyby realizację aspiracji rozwojowych społeczeństw regionu obecnie jak i w kontekście przyszłych pokoleń. Rekomendacje te są jak najbardziej słuszne i uzasadnione. Zaprezentowane przez Autorkę podejście empiryczne tworzy perspektywę dalszych badań z multiplikacją zjawiska na pozostałe regiony krajów Unii Europejskiej. Przedstawione w dysertacji wyniki analiz mogą stać się punktem wyjścia do dyskusji w obszarze tworzenia strategii rozwoju regionów, wskazując przy tym na potrzebę przewartościowania procesu budowania przewagi konkurencyjnej i atrakcyjności regionu w stronę koncepcji prospołecznych i prośrodowiskowych, uwzględniających poziom życia mieszkańców danego regionu obecnie a także w przyszłości. W „Zakończeniu” Doktorantka podsumowuje efekty swojej pracy badawczej.

Podsumowanie

W ocenianej pracy doktorskiej Autorka wykazała się bardzo dobrą znajomością badanej tematyki. Wywód całości rozprawy jest spójny i logiczny. Doktorantka właściwie sformułowała tezę główną dysertacji a także wzmacniające ją tezy pomocnicze. Chcąc osiągnąć założone cele badawcze, posłużyła się właściwą strukturą pracy. Rozprawa posiada logiczny układ uzasadniony z punktu widzenia podjętej problematyki badawczej. Treść recenzowanej dysertacji odpowiada tytułom rozdziałów. Założenia metodyczne i badawcze przedstawione we wstępie są prawidłowo rozwinięte. Pewną wątpliwością są proporcje dotyczące części teoretycznej, która jest bardzo rozbudowana i zajmuje zdecydowanie większą część pracy. Autorka wymienia co prawda metodę analizy i krytyki piśmiennictwa jako jedną z metod, ale ta jest zdecydowania dominująca w układzie rozprawy. Część poświęcona badaniom jest znacznie słabiej rozbudowana, choć jak najbardziej poprawna metodologicznie, zgodna z przyjętymi na wstępie założeniami. Prezentowane wnioski są prawidłowe, chociaż warto by było omówić je i skomentować szerzej, poświęcając większą uwagę samym badaniom niż drobiazgowym analizom teoretycznym dotyczącym idei zrównoważonego rozwoju czy konkurencyjności w oparciu o literaturę. Przedstawienie samego terminu i przegląd literatury w obszarze zrównoważonej konkurencyjności regionów jest dopiero treścią rozdziału czwartego. Wcześniejsze rozdziały omawiają szczegółowo składowe tego pojęcia, nazbyt wzmacniając część teoretyczną z uszczerbkiem dla analizy uzyskanych wyników badań. Dobrze byłoby omówić szerzej wyniki badań w odniesieniu do większej liczby województw a nie jedynie ograniczyć się do dwóch skrajnych przypadków tj. województwa dolnośląskiego i zachodniopomorskiego. Jednak podjęte w odniesieniu do tych województw analizy są ciekawe ale pozostawiają pewien niedosyt, jeśli chodzi o inne województwa. Mogę tylko wyrażać nadzieję, że badania te będą kontynuowane. Bowiem jest to niewątpliwie punkt wyjścia do dalszych, szczegółowych analiz.

Doktorantka wykazała się bardzo dobrą znajomością piśmiennictwa w badanym obszarze zrównoważonej konkurencyjności regionów, zarówno jeśli chodzi o literaturę polską jak i obcą. Na szczególne uznanie zasługuje umiejętność rzetelnej i drobiazgowej analizy, oraz ciekawość badawcza. Zdecydowanie największą część pracy, o czym już wspomniałem, zajmuje przegląd i analiza dotychczasowych rozważań oraz badań prezentowanych w literaturze przedmiotu w omawianym obszarze. Autorka tłumaczy, że dokonany przez Nią przegląd literatury miał służyć „określeniu wspólnych cech dla zjawisk zrównoważonego rozwoju oraz konkurencyjności na poziomie regionów, jak również genezy pojęć, które

wspólnie posłużyły sformułowaniu propozycji definicji zjawiska zrównoważonej konkurencyjności regionów”. Przegląd zaś dotychczasowych badań posłużył Jej z kolei do opracowania zestawu zmiennych charakteryzujących zrównoważoną konkurencyjność regionów wykorzystanych do przygotowania zaprezentowania zintegrowanego wskaźnika. Dokonany przegląd literatury z pewnością pozwolił na bardzo dobre usystematyzowanie wiadomości na temat koncepcji zrównoważonej konkurencyjności regionów. Trudno nie zgodzić się z tym założeniem, choć w niektórych miejscach lepiej było pokusić się o większe syntetyzowanie informacji czy rezygnowanie z niektórych treści jak na przykład w miejscu, gdzie Doktorantka przytacza badania zrównoważonego rozwoju na poziomie powiatów. Mam wątpliwość, czy te informacje są tu potrzebne; jeśli tak, to może jednak w przypisie (s. 101). Przy drobiazgowym omawianiu piśmiennictwa przyjmuje bardzo zachowawczą postawę. Autorka mogłaby szerzej komentować stanowiska badaczy, prezentować własny punkt widzenia, zdecydować się niekiedy na krytykę, co na poziomie rozprawy doktorskiej jest jak najbardziej uzasadnione. W przyjętej metodzie analizy i krytyki piśmiennictwa, krytyka jest więc słabszą stroną dysertacji.

Autorka formułuje trafne wnioski na podstawie przeprowadzonych badań, które są konsekwencją rozważań podjętych we wcześniejszych rozdziałach. Właściwie dobrała metody badawcze do badanego problemu. W wyniku zaproponowanej i przeprowadzonej wielowymiarowej analizy porównawczej z użyciem zintegrowanego wskaźnika, Doktorantka uporządkowała województwa pod względem poziomu zrównoważonej konkurencyjności. Mimo ryzyka i trudności wynikających z właściwego doboru i wyboru zmiennych do badania ze względu na specyfikę każdego regionu, zaprezentowane wyniki badań są rzetelne i stanowią punkt wyjścia do wartościowych analiz. Świadczą one o bardzo dobrej znajomości Autorki w tematyce badanych problemów w zakresie zrównoważonej konkurencyjności regionów. Doktorantka potwierdziła postawione na wstępie hipotezy badawcze. Dużą zaletą pracy są czytelne i bardzo pomocne w usystematyzowaniu wiedzy i porządkowaniu prowadzonych badań tabele i wykresy. Obrazują one również założenia metodologiczne i uzyskane wyniki badań.

Rozprawa prezentuje wysoki poziom pod względem warsztatowym. Autorka uzyskała szeroki obraz badanej problematyki i w sposób istotny wzbogaciła wiedzę na temat zrównoważonej konkurencyjności regionów. Dysertacja pozwala stwierdzić, że Doktorantka jest bardzo dobrze przygotowana do pracy badawczej od strony metodologicznej. Wykazała się znaczącą wiedzą teoretyczną, umiejętnościami w zakresie stosowania metod badawczych, oraz rzetelnej analizy i właściwego wnioskowania. Zrealizowała postawione cele badawcze.

Wnioski są poprawne i wynikają z przeprowadzonych badań. Autorka dowiodła dużej znajomości literatury przedmiotu, wnikliwości i rzetelności badawczej, oraz wykazała się umiejętnościami analitycznymi. Posłużyła się właściwą terminologią w dyscyplinie geografia społeczno-ekonomiczna i gospodarka przestrzenna jak również w zakresie omawianej problematyki zrównoważonego rozwoju regionów.

Warto podkreślić szczególnie duży walor implikacyjny przeprowadzonych badań. Doktorantka sformułowała rekomendacje do podmiotów regionalnych i podmiotów kształtujących kierunki polityki gospodarczej regionów. Przeprowadzone badania mogą być jak najbardziej pomocne w zdefiniowaniu czynników wpływających na realizację założeń idei zrównoważonego rozwoju a jednocześnie idei realizacji postępu społecznego, technologicznego i gospodarczego. Uzyskane przez Autorkę wyniki mogą być z powodzeniem wykorzystane do modelowania kierunków polityki gospodarczej regionów, stając się punktem wyjścia do dyskusji w obszarze tworzenia strategii rozwoju regionów, kierując uwagę na potrzebę przewartościowania procesu budowania przewagi konkurencyjnej i atrakcyjności regionu według koncepcji prospołecznych i prośrodowiskowych, mając na myśli poziom życia obecnych i przyszłych mieszkańców danego regionu. Oceniana praca stanowi niewątpliwie wzór bardzo dobrych rozwiązań w tym zakresie.

Rozprawa została bardzo dobrze przygotowana pod względem poprawności językowej, poprawności stylistycznej oraz pod względem edytorskim. Język naukowy jest precyzyjny, wywód uporządkowany i logiczny. Rozważania podjęte w dysertacji stanowią niewątpliwie wkład Doktorantki w rozwój dyscypliny geografia społeczno-ekonomiczna i gospodarka przestrzenna.

Reasumując stwierdzam, że analizowana praca doktorska jest oryginalnym rozwiązaniem zaprezentowanego w niej zagadnienia naukowego w obszarze zrównoważonej konkurencyjności regionów. Wybór tematu jest właściwy z uwagi na aktualność i wagę omawianej problematyki. Autorka wykazała się bardzo dobrą znajomością rozpatrywanych zagadnień i metod badawczych oraz analizy problemów i kompetencją prowadzenia badań naukowych. Potwierdziła również umiejętność formułowania wniosków. Dowiodła znajomości warsztatu badawczego. Wniosła także wkład do rozwoju dyscypliny. Recenzowana rozprawa doktorska mgr. Karoliny Palimąki spełnia wymogi określone ustawą z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce art.187 ustęp 1-2 (Dz. U. 2023 r. poz. 742 ze zm). Wnoszę o dopuszczenie do jej publicznej obrony. Biorąc pod uwagę wysoki poziom merytoryczny dysertacji wnioskuję o jej wyróżnienie.

29. 03. 2024r.

Krzysztof Małachowski